

ARİSTOTELES'İN EĞİTİM ANLAYIŞI

Zafer YILMAZ*

ÖZET

Aristoteles ortaya koyduğu realist felsefenin gereği olan bir eğitim modeli tasarlamış ve bunu felsefi doktrinin yapısal içeriğine göre şekillendirmiştir. Eğitim ile hem yurttaşların mükemmel yada mutlu bireyler olarak yetiştirilmeleri, hemde devletin politik amaçları gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda O'nda devlet ve eğitim teorisinin birbirine sıkı sıkıya bağlı olduğu görülmüştür. Bu çalışmada Aristoteles'in hem toplum, hemde bireyin mutluluğu için verilecek eğitimin nasıl olması gerektiğine ilişkin düşünceleri incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Etik, mutluluk, zihinsel gelişim, bedensel gelişim, doğru yaşam.

ABSTRACT

Aristotle's View Of The Education

Aristotle planned an education from which is necessary for his realistic philosophy and shaped this philosophy doctrine according to the structural content. It was tired to grow fellows perfect or happy people and realize the political aims of the state with education. In this situation, it was undertood that the theory of the state and education banded to each other tightly for him. In this study, his thoughts on how the education should be for the happiness of both society and person are anayzed..

Key Words: Ethic, happiness, mental development, physical development, right life.

* Arş.Gör., Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Felsefe Grubu Eğitimi A.B.D.

Eğitim, her zaman insanlığın en temel uğraş alanlarından birisi olmuş, çeşitli alanlarda çıkan problemlerin en önemli çözüm aracı olarak görülmüştür. Filozofların bir kısmı da, kimi zaman insanlığın yaşadığı problemleri çözmek, kimi zamanda sistemlerinin gereği olan insan tipini yetiştirmek amacıyla eğitim konusuyla ilgilenmişlerdir. Eğitim konusuyla ilgilenen Aristoteles'de ortaya koyduğu realist felsefenin gereği olan bir eğitim modeli tasarlamış, bunu felsefî doktrinin yapısal içeriğine göre şekillendirmiştir.

Aristoteles'in eğitim modelinin, insan doğasına ilişkin belirlemenin ışığında ortaya kona bileceği görülmektedir. Aristoteles'e göre, insan doğası biri ruh, diğeri beden olmak üzere iki temel bileşenden meydana gelir. İnsan sahip olduğu ruh sayesinde, maddi tabiatı oluşturan varlıklardan ayrılmakta, canlı tabiatı oluşturan varlıklara dahil edilmektedir. Ruh bedenden ayrılmaz bir özelliğe sahiptir ve ruh forma, bedende maddeye karşılık gelmektedir.¹ Ruh, gücül (kuvve) halde yaşamı (canlılığı) olan doğal bir bedenin birincil antellechia'sı (yetkinliği) dir.² Ruh, bedenin hareketleri ve değişimleri içinde kendini olgunlaştırıp, gerçekleştiren formdur. Ruh cisimsel olmayıp, bedeni hareket ettiren, ona egemen olan kuvvettir. Ruh üç tabakalıdır; bitkisel ruh, hayvani ruh ve insani ruh.

Bitkisel ruh; bütün bitki ve hayvanlarda ortak bulunan ruhtur. Ruhun en alt basamağını oluşturan bu ruh, ruhun diğer basamakları tarafından da içerilmektedir. Bitkisel ruhun sahip olduğu vasıf besleyicilik özelliğidir. Ruhun ikinci basamağını hayvani ruh oluşturur. Bu ruh bitkisel ruhtan daha yetkindir ve bütün insanların ve hayvanların sahip olduğu ruhtur. Hayvani ruh bir alt basamakta bulunan bitkisel ruhun sahip olduğu niteliklere sahip olmakla birlikte ondan fazla olarak duyum gücüne de sahiptir. Hayvani ruhun duyum gücüne sahip olması onda arzu ve isteğin bulunacağını göstermektedir. Ruhun üçüncü basamağını ise en yüksek merteye de bulunan

¹ Aristoteles, Anima/Ruh Üzerine -I-.Çev.Celal Gürbüz, İstanbul, Ara Yayıncılık, 1990, s.9-11

² A.g.e, s.70

insani ruh oluşturur. Aşağı basamaktaki ruhların bütün fonksiyonlarını kapsamakla beraber, onlardan fazla olarak akla sahiptir. Akla sahip olması nedeniyle de bilen ve düşünen bir ruhtur.³ Duyu organlarının sağladığı malzemeyi bir düzene koyup değerlendiren ve ondan bir takım sonuçlara ulaşan ruhun bu basamağı olmaktadır. Dolayısıyla ruhun fonksiyonunu yerine getirmesini sağlayan duyumlar olmakta, duyumların ortadan kalkması ile hiçbir şey öğrenilip anlaşılmamaktadır.⁴ Bu noktada şunu da belirtelim ki, hayvanlarda doğaları gereği duyum yetisine sahiptirler. Fakat, bunlar sadece imgeler ve hatıraları (duyusal hatıraları) oluştururlar ve deneysel bilgiden çok az pay alırlar. İnsan ise sanat ve akıl yürütmeye kadar yükselebilir.⁵

İnsanı diğer varlıklardan ayıran akıl, en aşağı basamaktan (bitkisel ruhtan) yukarıya doğru yükselen bütün ruhi fonksiyonların en üst basamağını teşkil etmektedir. İnsan sahip olduğu akıl sayesinde diğer varlıklardan ayrılmakla kalmaz, bu sayede üstün alemle de temasa geçer. Böylece insan, bir yandan hayvana ait özellikleri taşıyan bir varlık olurken bir yandan da sahip olduğu akıl sayesinde metafizik ilkeleri kuran bir varlık konumuna yükselir.⁶ Bu yönüyle de insan için ölümsüzlük kapısı açılmış olur.

Aristoteles'e göre, her insanda bitkisel, hayvansal ve insani ruh vardır. Fakat her insanda aynı oranda değildir. Bazılarında bitkisel, bazılarında hayvansal, bazılarında da akılsal yön baskındır. Bu anlayışın sonucu olarak, bitkisel ruhu baskın olanlar köle, hayvansal yönü baskın olanlar tüccar ve zanaatkar, akılsal yönü baskın olanlarda yurttaş (hür vatandaş) kabul edilirler. Kadınlar da, yurttaş kabul edilen erkeklerden aşağı bir sınıfta değerlendirilir. Kadın düşünme yetisine sahip olmakla birlikte, bunu kullanabilme gücüne sahip değildir.⁷ Aristoteles'in bu düşünceleri, insana bakışı konusunda, yaşadığı devrin hakim zihniyetinden bağımsız

³ Ernest von Aster, İlkçağ ve Ortaçağ Felsefe Tarihi, Günümüz Diline Uyarlayan, Vural Okur, İstanbul, İm Yayın Tasarım, 1999, s.225

⁴ Aristoteles, Anima/Ruh Üzerine-II-. Çev. Celal Gürbüz, İstanbul, Ara Yayıncılık, 1992, s.96

⁵ Aristoteles, Metafizik. Çev. Ahmet Arslan, İstanbul, Sosyal Yayınları, 1996, s.76

⁶ Hilmi Ziya Ülken, Varlık ve Oluş, Ankara, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1968, s.212

⁷ Aristoteles, Politika, Çev. Mete Tunçay, İstanbul, Remzi Kitabevi 1993, s.28

olmadığını,⁸ insanlar arasında bir hiyerarşik yapı oluşturduğunu göstermektedir. Eğitime ilişkin görüşleri de bu hiyerarşik yapıya uygun olarak, eşitlik ilkesinden uzak bir anlayışla ortaya konmuştur. Eğitim sadece yurttaşlar yani akıl yönü baskın olanlar için ön görülmüş, tüccarlar, zanaatkarlar, köleler ve kadınlar bundan uzak tutulmuştur. Devlet, erkek yurttaşların siyasi ve entelektüel olarak kendilerini gerçekleştirmelerini olanaklı kılan kurum olarak düşünülmüştür. Oysa devletin görevi sadece belirli bir kesimin eğitim görüp, yaşamaya değer bir hayat sürmesini sağlamak olmamalı, diğer üyelerinin de hu haklardan faydalanmasını sağlamak olmalıdır.

Aristoteles'in yurttaş olarak kabul ettiği insanlar için, eğitim yoluyla doğru yaşamının ilkelerini ortaya koymaya çalıştığı ve bu düşüncesini de etik anlayışı çerçevesinde dile getirdiği görülmektedir. Aristoteles'in etik teorisinin temelinde insanın akıllı bir varlık olduğu ve aklın ilkeleri doğrultusunda yaşaması gerektiği anlayışı vardır. Bu doğrultuda yaşamak isteyen insanında, evrende yer alan bütün varlıklar gibi belli bir hedefi vardır. Bu hedef potansiyel olarak her insanda bulunan mutluluk duygusudur. Mutluluk; ruhun aktılı parçasının erdeme uygun faaliyetidir.⁹ Erdem ise, her varlığın fonksiyonunu en iyi biçimde yerine getirme halidir.¹⁰ Bu bağlamda insan ancak aklıyla, aklın doğru kullanılmasıyla mutluluğa ulaşabilecektir.

İnsanda bulunan akıl ise biri karakter diğeri düşünce olarak iki ayrı davranışla kendini gösterir. Karakterlerle ilgili olanlar etik (ahlaki), düşünceyle ilgili olanlar ise dianoetik erdemler olarak adlandırılır. Cömertlik, adalet, dostluk, ölçülülük v.s. etik erdemlerdir. Bunlar alışkanlıklarla, yapıp etmelerle elde edilir. Karakter erdemleri, hazlarla ve açılarla ilgilidir. İnsanlar haz uğruna çirkin şeyler yapıp, acı yüzünden güzel şeylerden uzak durdukları için, henüz çocukken doğru bir eğitim vermeli ve neleri yapmaları, nelerden uzak durmaları gerektirdiği yönünde

⁸ Necmettin Tozlu, *Eğitim Felsefesi Üzerine Makaleler*. Ankara, Elis Yayınları, 2003, s.81

⁹ Aristoteles, *Nikamakos'a Etik*. Çev. Saffet Babür. Ankara, Ayraç Yayınevi, 1997, s.15

¹⁰ A.g.e, s.31

eğitilmelidirler.¹¹ Karakter erdemleri ile ilgili en önemli şey nelerden hoşlanıp, nelerden nefret etmek gerektiğini bilmektir.

Bilinçli düşünceyle ilgili dianoetik erdemler ise daha çok eğitimle oluşur ve gelişir. Bu nedenle de deneyim ve zaman gerektirir.¹² Dianoetik erdemler, kişinin kendisini filozof yada bilim adamı olarak gerçekleştirmesini, etik erdemler ise sorumlu bir varlık olarak geliştirmesini sağlar.¹³ Etik erdemler kesin bilgiyi içermez, tersine olası bilgilerin alanıdır. Buna karşılık dianoetik erdemler, matematikte olduğu gibi kesin bilgiyi içerir. Erdemli olmak için ise onun ne olduğunu bilmek yetmez. Kişinin istencini eğitmesi tercih ve eylemlerini akli temele olarak düzenlenmesi gerekir.¹⁴ İnsanın hayvanlarla paylaştığı arzu, itki ve eğilimlerini eğitip bir düzene sokması, insanın insanlığından uzaklaşmasını önleyecektir. İnsan manevi ve zihni iyilikten pay aldığı ve bunlara uygun hareketler yaptığı ölçüde mutlu olacaktır.

Aristoteles nazarında insanı mutluluğa götürecek araçlardan birisinin de eğitim olduğu görülmektedir. O'na göre insanlar- birbirleriyle uyumlu olarak istedikleri sürece- üç nedenden dolayı iyi ve erdemli olurlar. Bunlar; doğa, alışkanlık, ve akıldır.¹⁵ Eğitim bunların son ikisi ile ilgilidir.¹⁶ İnsanın bir doğaya sahip olması yada bu dünyada var olması, eğitim için gereken potansiyel gücü sağlamıştır. İnsanın bu dünyada varolmakla sağladığı bu potansiyel gücün, aktif hale geçebilmesi, istedik yönde alışkanlıkların oluşturulması ve geliştirilmesi ise aklın doğru kullanımıyla sağlanabilecektir. Aristoteles'e göre, aklın doğru kullanılmasını sağlayacak olan eğitim ise, hem toplum hem de kişi açısından yapılmalıdır. Öncelik ve ağırlık toplumsal eğitime verilmelidir. Çünkü bütün parçadan önce gelir. Bundan dolayı toplumda kişiden öncedir.

¹¹ A.g.e,s.27

¹² A.g.e,s.23

¹³ Ahmet Cevizci, İlkçağ Felsefesi Tarihi. Bursa.Asa Kitabevi.2001,s.226

¹⁴ Veysel Sönmez, Eğitim Felsefesi. Ankara.Pegem Yayınevi.1994.s.87

¹⁵ Aristoteles, Politika, s.219

¹⁶ David Ross, Aristoteles, Çev. A. Arslan, İ. O. Anar, Ö. Kavasoglu, Z. Kurtoglu. İstanbul. Kabalıcı Yayın Evi 2002s.309

Bir toplum farklı yapıda insanlardan oluşmuştur. Farklı yapıda insanların oluşturduğu bir toplumda, bir arada yaşıyor olmalarından dolayı ortak birliğe ihtiyaç duyarlar. İnsanlar arasındaki farkları ortadan kaldırıp, aynı şeyler üzerinde uzlaşmalarını sağlayacak olan ise eğitimidir.¹⁷ Anayasanın sürekliliği de eğitim yoluyla sağlanabilecektir. Toplumun yönetim şekli ne ise bu yönetimin ilkelerine göre bir eğitim verilmelidir.¹⁸ Erdemli ve onurlu bir hayat sağlayacak eğitim, yönetim şeklinin ilkelerine göre belirleneceği için yasalara dayalı bir yönetim olmalıdır. Aksi takdirde eğitim, insanların kendilerini gerçekleştirme, erdemli ve onurlu bir hayat sağlaması anlamına gelmeyecek, başkalarının istek ve eğilimleri doğrultusunda yönlendirilme anlamını taşıyacaktır.

Aristoteles'in buraya kadar ortaya koymaya çalıştığımız görüşlerinden O'nda devlet ve eğitim teorisini birbirine sıkı sıkıya bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Eğitimle çocukların şahsiyet, yetenek ve becerilerinin geliştirilmesinin yanı sıra toplum ve kültürün de arzu edilen iyi bir düzeye çıkarılması amaçlanmıştır. Bir yandan devletin politik amaçları gerçekleştirilmeye çalışılırken, öte yandan da yurttaşların mükemmel yada mutlu birer şahsiyet olarak yetiştirilmeleri düşünülmüştür.

Hem toplum, hem de bireyin mutluluğu için verilecek olan eğitim nasıl olmalıdır? Aristoteles devleti meydana getirenlerin,- yöneten ve yönetilenlerin- kimler olacağı, ne zaman ve ne kadar süreyle görevde olacakları belirlenirse, bu sorunun cevaplanabileceğini söyler.¹⁹ Aristoteles nazarında devlet yönetiminde söz sahibi olanlar yurttaş kabul edilenlerdir. Devlette genç ve yaşlı yurttaşlardan meydana gelmiştir. Gençler yönetilmeye yaşlılar ise yönetmeye daha uygundur.²⁰ Bu bakış açısıyla, bir yurttaş hayatının bir döneminde yönetilen iken, bir döneminde yöneten konumunda olabilecektir.

¹⁷ Aristoteles,Politika,s.39

¹⁸ A.g.e,s.162

¹⁹ A.g.e,s.220

²⁰ A.g.e,s.221

Aristoteles, bir anlamda yurttaşların hayat tecrübelerini de göz önüne alarak yöneten ve yönetilenlerin kimler olacağını belirledikten sonra, eğitim işini kimin üstlenmesi gerektiğini belirlemeye çalışır.

Aristoteles çocukların eğitilmesinin kamuyu ilgilendiren bir sorun olarak görülmesini, anne-babaya bırakılmadan, devlet tarafından yapılması gerektiğini düşünür. Çünkü çocuklar geleceğin yurttaşları ve geleceğin egemen sınıfı (yöneticileri) dir. Dolayısıyla ülke yönetiminde bulunanların birinci ödevi, gençlerin eğitim işini düzenlemek olmalıdır. Bu düzenlemeyle hem mevcut yönetimin sürekliliği, hemde bireylerin erdemli birer yurttaş olarak yetiştirilmeleri sağlanacaktır.²¹ Eğitim sisteminin nasıl olacağı, yurttaş adayına ne öğretileceği ve nasıl öğretileceği de, devlet türüne ve ne çeşit bir yaşam istendiğine, zihin, sanat ve düşün yaşamına bağlı olarak belirlenecektir. Aristoteles'te bu kriterler çerçevesinde düşündüğü eğitim modelinin içeriğine uygun bir program oluşturur.

Aristoteles düşündüğü program çerçevesinde, çocukların sağlıklı bir bedene ve zihinsel gelişime sahip olabilmelerini sağlamak için, sadece doğum sonrası değil doğum öncesi de bazı tedbirlerin alınması gerektiğini söyler. Çok genç ve çok yaşlı dönemlerde evlilik yapıp, çocuk sahibi olmak çocukların zihin ve beden gelişimini olumsuz yönde etkileyecektir. Bu nedenle yapılacak evlilikler her iki tarafında çocuk sahibi olabilecekleri fiziki olgunluk döneminde olmalıdır. Bu nedenle evlenme yaşı, kadınlar için on sekiz, erkekler için ise otuz yedi yaş dolayları uygun görülmüştür. Ana-babayla çocuklar arasında çok fazla yada çok az yaş farkı da bulunmamalıdır. Ayrıca çocuk yapmayı düşünen çiftler hekimlerin ve bilimlerin öğütlerine de başvurmalıdırlar.²²

“Bitkilerin güçlerini topraktan almaları gibi, daha doğmamış bebekler de iyiliklerini kendilerini taşıyan analarından alıyorlar”²³ diyen Aristoteles, kadınların gebelikleri döneminde dikkat etmeleri gereken noktaları da belirlemiştir. Bedensel durumlarına iyi bakmalı, tembel

²¹ A.g.e,s.233

²² A.g.e,s.227

²³ A.g.e,s.228

olmamalı, beslenmelerine dikkat etmeli ve yürüyüş yapmalıdırlar. Bedenlerini bu tür egzersizlerle çalıştırılmalarına karşılık zihin yorgunluğundan kaçınmalıdırlar.²⁴

Belirli bir sistem dahilinde yürütülecek eğitim, belirli yaş dönemlerine ayrılır. Bu yaş dönemleri 0-5 yaş, 5-7 yaş, 7-14 yaş, 14-21 yaş ve 21 yaş sonrası olarak belirlenir.²⁵ Beş yaşına kadar verilecek eğitimde biçimsel bir öğretime ihtiyaç olmayacaktır. Bu dönemde çocuklar özellikle oyun yoluyla vücutlarını çalıştırmalıdırlar. Bu dönemde yapılacak etkinliklerin daha sonraki dönemler için bir hazırlık olduğu bilinmelidir. Bu nedenle, oynayacakları oyunlar ve çocuk denetçileri tarafından anlatılacak masallar belirli bir düzenden yoksun olmamalıdır. Özgür kişilere yaraşacak türden olmalıdır. Ayrıca bu dönemde çocukların zamanlarının çoğu evde geçtiği ve soyluluğa aykırı şeyleri yapmaya eğilimleri fazla olduğu için, kölelerin yanında çok az vakit geçirmeleri sağlanmalıdır.²⁶

5-7 yaş arası çocuklara öğretilenler gözlem yoluyla öğretilenlerdir. 7-14 yaşlarında uygun değerlerin ve moral alışkanlıkların geliştirilmesi yönünde eğitim verilmelidir. Bedensel hareketler ve alıştırmalar yaptırılmalıdır. Yine çocuklara bu dönemde daha sonraki çalışmalarında ihtiyaç duyacakları okuma, yazma ve hesap yapma işlemleri öğretilmelidir. 14-21 yaşlarındaki gençler için, aritmetik, geometri, astronomi, müzik, dilbilgisi, edebiyat, şiir, retorik, etik ve politika gibi zihinsel gelişimi amaçlayan konular uygun görülmüştür. 21 yaşından sonra ise metafizik, mantık, psikoloji, biyoloji, kozmoloji ve fizik gibi daha karmaşık zihinsel disiplinler öğretilmelidir.²⁷

Aristoteles'in yaş dönemlerine göre oluşturduğu programdan da anlaşılacağı üzere, beden eğitimi zihinsel eğitimden önce gelmektedir. Bedenin zihinden önce şekillenmesi, önceliğin beden eğitimine verilmesini,

²⁴ A.g.e,s.228

²⁵ A.g.e,s.231. Gerald L.Gutek,Eğitime Felsefi ve İdeolojik Yaklaşımlar,Çev.Nesrin Kale, Ankara,Pegem Yayınları,1997.s.42

²⁶ Aristoteles,Politika,s.230

²⁷ Aristoteles,Politika,s.231.Gerald L.Gutek,A.g.e,s.42

zihinsel eğitimin bunun üzerine kurulmasını gerektirmektedir. Beden eğitimi ile çocukların düzenli bir vücuda sahip olmaları ve vücut hareketlerini geliştirmeleri sağlanacaktır.

Çocukların düzenli bir vücuda sahip olmalarını sağlamak için jimnastik, vücudun hareketlerini geliştirmek içinde güreş eğitimi verilmelidir. Beden eğitimi yalnız bir nitelik yaratmayı ve kişiyi ötekilerden daha çok geliştirmeyi amaç edinmemelidir. Beden eğitiminde amaç “ ... herhangi bir hayvan niteliğine değil karakter soyluluğuna erişmek olmalı”²⁸ dır.

Aristoteles, beden ve zihnin aşırı ölçüde çalıştırılmasının hiçbir zaman eş zamanlı olmasını da istemez. O'na göre, zihin ve beden birbirlerine karşıt yönde işlemekte, beden çalışması, zihnin, zihnin çalışması da beden gelişmesini engellemektedir.²⁹

Aristoteles'in eğitim programlarına ilişkin görüşlerini ortaya koyduğu 'politika' adlı eserinde, zihinsel gelişim için öngördüğü konuların nasıl öğretilmesi gerektiğine ilişkin ayrıntılı bilgi olmadığı görülmektedir. Kaybolmuş düşünülen³⁰ bu bölümlerden günümüze ulaşan bilgiler, müzik eğitimi ile ilgili bilgileri içermektedir. Aristoteles, müziğe eğlence aracı olmasının ötesinde bir işlev yüklemekte, müziğin zihinsel ve karakter gelişimi üzerine etkisi olduğunu ve özgür kişilere yaraşır bir eğitim konusu olduğunu düşünmektedir.³¹ Müzikte ortaya konulan melodiler kişiliği etkilemekte, hem bir zihin hem de ahlak durumu olarak bir heyecan oluşturmaktadır. Bazı melodiler insanı kedere sürüklerken, bazıları gevşetmektedir. Çalınan ritimlerin bazıları bayağı hareketlere yol açarken, bazıları soylu hareketlere yol açmaktadır. Bu nedenle eğitimin amaçları açısından, ahlak değerlerine uygun melodî, ritim, makam ve çalgı aletleri kullanılmalıdır.

²⁸ Aristoteles,Politika,s.237

²⁹ A.g.e.s.238

³⁰ Ross.A.g.e.s.311

³¹ Aristoteles.Politika,s.238

Üflemeli çalgıları eleştiren Aristoteles, bunların ahlaka uygun araçlar olmadığını, daha çok kışkırtıcı bir etki yarattıklarını söyler. Üflemeli çalgıların kullanımı, zihinsel bir etki yapmak için değil heyecan duygularının doyurulmak istendiği durumlarla sınırlanmalıdır. Üflemeli çalgılar aynı zamanda kişinin konuşma yetisini kullanmasına da engel olmaktadır. Aristoteles'e göre: "Eğitime üflemeli çalgılardan yada kithara ve benzerleri gibi bir profesyonel ustalığı gerektirenlerin sokulmasına izin verilmemeli, öğreneilere onları yalnız iyi müzik dinleyicisi yapacak ve genel olarak eğitimlerine yararlı olacak çalgıları kullandırmalıyız"³²

Aristoteles kullanılacak makamlarında ahlaki değerlere uygun olmasını ister. Bu anlamda gençlerin eğitimi için Dor makamı, makamların en oturaklısı ve en uygunu olarak görülmüştür. Fakat, felsefe öğretimi ile, müzik eğitimini birleştiren yetke sahiplerinin denetiminden geçerlerse öteki makamlarda kullanılabilir.³³

Aristoteles müzik eğitiminin sürekliliğinden yana değildir. O'na göre, devletin en yüksek görevlerini yapabilmeleri için eğitilen kişiler, genç yaşlarında bol bol çalgı çalmalı ve şarkı söylemeli, büyüyünce de bırakmalıdırlar. Genç yaşlarında öğrenmiş oldukları şeyler sayesinde, müzikten doğru dürüst zevk almayı ve iyi yargıda bulunmayı öğrenmiş olacaklardır.³⁴ Yani, eğitilen gençlerin iyi bir eleştirici olabilmelerini sağlamak için, müzik eğitimi sadece dinlemeye yönelik olmayacak aynı zamanda icrayı da kapsayacaktır.

Bu noktada şunu da ifade edelim ki, Aristoteles nazarında, profesyonel ölçülerle ve yarışma niteliğinde çalgı çalmayı ve şarkı söylemeyi öğrenmek eğitim değildir. Bu anlamda çalıp söyleyenler, kendi karakterlerini geliştirmek için değil, dinleyicilerine zevk vermek için böyle yapmaktadırlar. Bu bayağı bir zevk olarak nitelendirilir ve soylu bir kişiye yakıştırılmaz. Profesyonel anlamda müzikle uğraşan gibi bunları dinleyenlerde aşağılık bir iş yapmış sayılır. Bu amaçla yapılan müziğe uygun

³² A.g.e,s.243

³³ A.g.e,s.246

³⁴ A.g.e,s.242

hareketlerde, vücuda ve zihne zarar verici niteliktedir.³⁵ Aristoteles'in bu bakış açısı profesyonel ve teknik eğitimin gereksiz olduğunu göstermektedir.³⁶ Aynı zamanda yurttaşların hayatlarını kazanmak gibi bir kaygılarının olmayacağı, devletin bunu garanti edeceği anlaşılmaktadır.

Eğitim konusunda kişisel özelliklerin önemli olduğu, kişinin ilgi duyduğu konuları daha çabuk ve etkili bir şekilde öğrendiği bilinmektedir. Aristoteles'in bu konuyu da göz önünde bulundurduğu görülmektedir. Ona göre, "insanlar hazla etkinlikte bulduklarında her bir şeyi daha iyi değerlendirir, daha kesince iş görür; söz gelişi geometriden hoşlananlar geometrici olur, bu konudaki her bir şeyi daha iyi kavrar. Aynı şekilde müziği, mimarlığı sevenler, öteki sanatlara düşkün olanların her biri ondan haz aldıkları için alanlarında ilerler."³⁷

Sonuç olarak söylersek, Aristoteles'de her türlü eğitim ve öğretimin tabiatın boş bıraktığı alanların doldurulmasına yönelik bir çaba olduğu görülmektedir.³⁸ Bu çaba aynı zamanda insanın eksik bir varlık olduğuna ve her zaman eğitilme ihtiyacı içerisinde bulunduğuna işaret etmektedir. Bu eksikliklerin giderilmesi ise, insanda aklın merkezi bir konumda olduğunu, aklın doğrultusunda yaşamak gerektiğini bilmekle olacaktır. Eğitim sayesinde akıl yetilerini geliştiren insan, etik ve siyasal davranışlarını belirleyecek, en iyi, en mükemmel, mutlu bir yaşama kavuşacaktır. Günümüz eğitim anlayışında da akıllarını kullanarak yapacakları tercihlerde ne istediğini bilen, toplumsal düzen içerisinde benimseyecekleri amaç ve roller aracılığıyla kendi kimliklerini belirleyebilen insan modeli hedef alınır. Bu anlayışla yetiştirilecek bireyler, kendini ifade edebilen geleceğe daha güvenli bakan, mutlu bireyler olarak görülürler.

³⁵ A.g.e,s.244

³⁶ Ross.A.g.e,s.311

³⁷ Aristoteles, Nikamakos'a Etik, s. 208.

³⁸ Aristoteles. Politika, s. 231.

KAYNAKÇA

- ARİSTOTELES; **Anima / Ruh Üzerine – I**, Çev. Celal Gürbüz, Ara Yayıncılık, İstanbul, 1990.
- ARİSTOTELES; **Anima / Ruh Üzerine – II**, Çev. Celal Gürbüz, Ara Yayıncılık, İstanbul, 1992.
- ARİSTOTELES; **Metafizik**, Çev. Ahmet Arslan, Sosyal Yayınları, İstanbul 1996.
- ARİSTOTELES; **Nikamakos'a Etik**, Çev. Saffet Babür, Ayraç Yayınevi, Ankara, 1997.
- ARİSTOTELES; **Politika**, Çev. Mete Tuncay, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993.
- CEVİZCİ, Ahmet; **İlkçağ Felsefesi Tarihi**, Asa Kitabevi, Bursa, 2001.
- GERALD L., Gutek; **Eğitime Felsefi ve İdeolojik Yaklaşımlar**, Çev: Nesrin Kale, Pegem Yayınları, Ankara, 1997.
- ROSS, David; **Aristoteles**, Çev: A. Arslan. İ.O. Anar. Ö. Kavasoglu, Z. Kurtoglu. Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2002.
- SÖNMEZ, Veysel; **Eğitim Felsefesi**, Pegem Yayınevi. Ankara. 1994.
- TOZLU, Necmettin; **Eğitim Felsefesi Üzerine Makaleler**, Elis Yayınları, Ankara, 2003.
- ÜLKEN, Hilmi Ziya; **Varlık ve Oluş**, A.Ü. İlahiyat Fak, Yayınları, Ankara, 1968.
- VON ASTER, Ernst; **İlkçağ ve Ortaçağ Felsefe Tarihi**, Günümüz Diline Uyarlayan, Vural Okur, İm Yayınları, İstanbul, 1999.